

Tot așa de incomplet a fost soluționată și problema influenței exercitate de dragostea față de Marila Vereșceak asupra operei poetului. Respingind în mod just diversele teorii, emise de critica burgheză în această privință, autorul nu ajunge totuși la o concluzie clară.

«...Întâlnirea lui (cu Marila Vereșceak — E. F.) a jucat în adevăr un rol important în viața lui Mickiewicz, care a fost captivat de frumusețea răpitoare, de inteligența și firea poetică a tinerei fete... Totuși n-au dreptate acei biografi, care susțin că această dragoste a desființat în ochii lui Mickiewicz întreg universul, devenind singurul izvor al inspirației lui poetice.» (p. 43). și mai departe: «Și într-adevăr, Mickiewicz a purtat de-a lungul întregii sale vieți acest sentiment sfânt și curat al primei sale iubiri.» (p. 59).

E adevărat, că Jivov și-a exprimat părerea asupra acestei chestiuni ceva mai precis, acolo unde face analiza dramei «Dziady», (p. 102) — totuși cititorul nu rămâne cu o idee clară asupra acestei probleme. M. S. Jivov nu argumentează temeinic și de aceea concluziile lui par puțin convingătoare. Acestea ca și alte lipsuri relativ mici nu micșorează valoarea științifică a acestei monografii. Prin noutatea interpretărilor, prin forța argumentării și prin spiritul de sinteză, cu care autorul îmbrățișează opera marelui poet polonez, lucrarea lui M. Jivov prezintă un deosebit interes științific și literar.

Ecaterina Fodor

EMIL VÎRTOSU, Ce înseamnă «domn singur stăpînitor» din titlatura domnească a Țării Românești și a Moldovei. în «Analele Universității C. I. Parhon» (Seria științelor sociale. Istoria), 9, 1957, p. 45—59.

Se știe că vechea istoriografie românească a socotit totdeauna cuvîntul *самодержавны* (*самодержавни* etc.) ca afirmația domnitorului că țara stăpînită de el este neatîrnată. Din cercetarea izvoarelor unde apare acest epitet — cu mult mai des folosit în Țara Românească decît în Moldova (aci nu se întîlnește decît în două acte de la Roman Vodă din 1392 și 1393, precum și pe patrafîrul lui Alexandru cel Bun și al Marinei Doamna) — prof. Virtosu ajunge la numeroase observații. Astfel domnia sa a izbutit a desprinde limpede faptul că *самодержавны* nu se folosește în actele externe, (cu doar cîteva excepții în scrisorile către Brașoveni), ceea ce ar fi putut învedera neatîrnarea țării față de Ungaria sau Polonia. În schimb cuvîntul se întrebuițează în acte interne. De aceea autorul îl pune în legătură cu titlul de mare voevod și cu asocierea la domnie. Marele voevod este *самодержавны* întrucît, ne spune domnia sa, puterea lui, potrivit concepției feudale, vine de la Dumnezeu, pe cînd asociatul nu este decît voevod, puterea lui purcedînd din voința marelui voevod.

Privitor la tălmăcirea în românește a lui *самодержавны*, după ce arată felurite traduceri în trecut ale acestui cuvînt, prof. Virtosu se oprește la aceea de «singur stăpînitor», folosită și în corpusul de documente al Institutului de Istorie al Academiei R.P.R. (poate sub înriurirea lui Constantin căpitanul Filipescu). Părerea noastră este că, etimologic vorbind, ar fi fost mai bine să se întrebuițeze «de sine stăpînitor» (după pilda lui Ion Bogdan și Tocilescu), care răspunde întocmai grecescului *αὐτοκράτωρ*, pe cînd *μονοκράτωρ* — «singur stăpînitor» — este la Bizantini o poreclă dată... diavolului! (cf. Du Cange, *Glossarium...*, s.v.). De asemenea limba noastră cunoaște așa zisele «minăstiri de sine» sau «samovlastii» (la bizantini *αὐτοδέσποτα μοναστήρια*). Nu mai amintim că *παντοκράτωρ* (*самодержавны*) din textul Crezului este redat românește prin «a-tot-țîitor». (De aceea poate G. Pesiakov traduce *самодержавны* prin «însuși țîitorul»). În legătură cu «singur biruitor» din *Cronica anonimă*, redat de Dionisie Fotino prin *μόνος νικητής* (cf. Virtosu, p. 48), precizăm că în veacul al XVI-lea cuvîntul «biruitor» nu însemna ca astăzi (și ca pe vremea lui Fotino) «îvingător», ci «oblăduitor, stăpîn» (vezi indicele Psaltirii Șcheiane, ed. Candrea). În *Cartea cu învățătură* a lui Coresi din 1581